

Panun pakinoita

OKKONEN-OCKENSTRÖM

kokoontuivat eilen ja tänään Ouluun sukukokousta pitämään ja heitä voi vain onnitella siitä, että säänhaltija on suonut nämä suorastaan ainutlaatuisen heleät kesäpäivät heidänkin yhdessäoloon varten. Tällaisilla sukukokouksilla on suuri merkitys varsinkin nykymaailman aikana, jolloin kivaan elämäntahdin takia enää on mahdotonta monienkaan etäällä toisistaan asuvien sukulaisten, usein läheistenkin, ylläpitää kosketusta toisiinsa. Ja mikä merkitys onkaan tällaisella sukuseuratoiminnalla kotiseurarakkauden vaalimisen kannalta!

Sen vähän perusteella mitä tiedän nyt kokoustavasta tunnetusta suvusta, sen keskinäisestä toiminnasta lähinnä, on Okkonen-Ockenström Sukuseura r.y. erittäin virkeästi toimiva yhdistys, mutta sen esmiehenä toimiikin sukuniinkin muuhunkin kotiseututuokimustyöhön innostunut tammokkaan tuntuine majuri evp. Pauli Oulasvirta, jota tosin vain ker-

ran olen tavannut, tyypillistä kylläkin Oulun Sillan illanvietossa Helsingissä. Luulisin myös, että on melko harvinaista, että joku sukuseura on pystynyt aikaansaamaan oman vuosijulkaisun, mutta sellainen tällä sukuseuralla joka tapauksessa on. Hyllyssäni on majuri Oulasvirran mainitun tapaamisen jälkeen lähettämä vuosijulkaisu 1951—52, 24-sivuinen siisti vihkonen monin mielenkiintoisin kirjoituksin. Erikoisen kiintoisia ovat luonnollisesti Okkos-suvun alkuperää käsittelevät kirjoitukset ja tutkimukset, joista ilmenee, että suvun alkuperä on Sotkamossa. Vanhimmat nimet on tavattu veroluettelosta vuodelta 1655... Mutta, tutkimusten jatkuessa edelleen, tuntuu siltä, että juuret juontavatkin Limingan emäpitäjään, olivathan Oulujärven seudut liminkalaisten vanhoja takamaaita, riistametsiä ja kalavesiä.

Oulun seuduilla tunnetaan moniakkin mainitun suvun jäseniä, erikoisen hyvin kelloseppämestari Frans Aleksanteri Oulas-

virta. Osa suvun jäsenistä on suomentanut myös Järventausnimiksi ja kuuluisin heistä on kirkkoherra ja kirjailija Arvi Järventaus. Myös hänen veljensä K. A. Järventaus, nykyisin tietyvästi vaasalainen, on ansioitunut kirjailijana. Mainehikkain suvun jäsenistä on Suomen Akatemian jäsen, tunnettu taidehistorioitsija, professori Onni Okkonen.

Mutta ystävästämme Arvi Järventauksesta päivän kunniaksi muutama sana!

Arvi Järventauksen nimi liittyy hyvin oleellisesti Oulun kaupunkiin. Hän syntyi Oulussa seppä Heikki Ockenströmin poikana. Heikki Arvillä oli lukupäättä ja niin hänet panttiin isoonkin kouluun, josta kirjoitettiin ylioppilaaksi vuotta vaille 50 vuotta sitten. Tapasin tuon luokan vuonna 1939 Oulun Dammissaareissa ja Seurahuoneen Valkoisessa salissa, joissa pitivät luokkakokouksia. Joukosta tosin puuttui Eino Railo, mutta minulla on sellainen mielikuva, että silloisessa ylioppilajoukossa oli ollut muitakin tullevia kirjailijoita kuin nämä kaksi. Ainakin Konventin henki oli hyvin kirjallinen, sillä edellisenä vuonna, tasan 50 vuotta sitten, olivat pääseet ylioppilaiksi mm. V. A. Koskenniemi ja Kyösti Viikuna.

Arvi Järventauksesta tuli pappi ja pappina hän pysyi koko ikänsä. Hoiti seurakuntavirkkoja kaukana Lapissa ja Helsingin liepeillä. Joidenkin mielestä hän oli omalaatuinen pappi, mikä ymmärtääkseni johtui siitä, että hän ymmärsi taiteilijain epävakasta elämästä, mitä tavallisia ihmisiä lisäksi ja viihdytti mielellään nuorten, seuraavan sukupolven seurassa. Mutta hän oli hyvä pappi ja on itse sanonut syvästi loukkaantuneensa sellaisesta vihjälästä kuin "leipäpappi". Sitä hän ei missään tapauksessa tuntenut olevansa, vaikka kirjoittikin romaaneja niin paljon, että siinä olisi ollut monelle vähemmän lahjakkaalle työtä nokko.

On sanottu, että Järventauksen nimi ei olisi koskaan esiintynyt kirjamarkkinoilla, ellei hän olisi joutunut perimmäiseen Lappiin. Toisten mielestä tosin Sodankylä vielä ei ole Lappia, mutta Arvi olikin sitä ennen ollut jo Enontekiölläkin, joten se siitä. Ja mitä väitteeseen tulee, niin rohkenen epäillä, vaikka asiaa tietysti on mahdoton todistaa puoleen tai toiseen. Arvi Järventaukselle joka tapauksessa kuuluu kunnia Lapin romaanikirjallisuuden perustamisesta, Lapin kirjallisuuden yleensä "perustamisesta", jos niin voi sanoa.

Varsinainen väärentämätön Lappi tuli kirjallisuuteemme Enontekiön kappalaisen Arvi Järventauksen mukana Herran vuonna 1916, tai, oikeammin ehkä sanottuna, "löi läpi" Järventauksen romaanilla Risti ja noitarumpu. Hän on ensimmäinen Lapin klassikko. Sitä ennen oli Lapista julkaissut kertomuskokoelman vain Arvi Pohjanpää ja vaikka hän jatkoi toisella kokoelmalla samaan vuonna 1916, eivät nämä teokset muodostaneet hänen kirjallijakarriäärilleen mitenkään ratkaiseviksi, yhtä vähän kuin niiden erikoisemmaksi ansioksi olisi tullut Lapin kirjallinen läpilyönti. Kunnia siitä kuuluu kuten sanottu, Järventaukselle.

Järventauksen Lapin-kirjoille on yleensä osoitettu paljon arvovantoa, mutta ei suinkaan liiaksi. Lappi todella puhui hänelle. Enontekiön talven yksinäisyydessä alkoivat kyteä kirjalliset aiheet, virikkeenä varsinaisesti eräät vanhat kellastuneet paperit. Sisäisestä paikasta syntyi romaani. Lappi avautui lantalaispapille — mistäpä se pappi sinne muualtaakaan kuin Lannanmaasta! — ja kirkkoherran kynästä lähti nyt Lapin-kirja toisensa jälkeen. viisi Lapista käsin, Satu-Ruijan maa niistä ehkä merkittä-

vin, etelästä käsin vielä neljä "tunturien tuolta puolen". Toisen merkittävän ryhmän AJ:n kirjojen joukossa muodostavat hänen Unkarin historiasta kirjoittamansa ja yleensä Unkarista kirjoittamansa kirjat, joista maisteri Viljo Terwonon, Unkarin tuntija, julkaisi ansiokkaan tutkielman 1945 (Kaltio n:o 1). Kolmannen merkittävän ryhmän muodostavat hänen Oulun-romaaninsa, jotka ainakin minulle ovat hänen kirjoistaan rakkaimmat, Kirkko lämmittäjä niistä aivan erikoisesti. Se olikin koti-Oulua kuvaavista kirjoista ensimmäinen. Taivaallinen puuseppä ilmestyi sitten kahdeksan vuoden kuluttua edellisestä, 1927, ja sitten erikoislaatuiset rautatieaiheiset romaanit Tie selvä I—II seuraavana vuonna, ja eläinten henki oli rattaissa v. 1934.

Näillä teoksillaan on Järventaus pystyttänyt elävän muistomerkin kotikaupungilleen ja romaanit ansaitsisivat tässä yhteydessäkin laajemman käsitteilyn. Toivonpa hartaasti ehtiväni joskus tähän Oulun ryhmään kajota aivan erikseen. Se muodostaisi oman merkittävän lukunsa sarjassa "Oulun kuva kaunokirjallisuudessa".

Nyt vain hyvää pyhää itse kullekin säädylle!